

інформаційні (збирання з різних джерел та аналіз інформації щодо криміногенної ситуації в лісовому районі, області; припинення злочинної діяльності осіб (їх груп) відповідного спрямування, недопущенні завершення задуманих, підготовлюваних та розпочатих злочинів з одночасним ужиттям комплексу процесуальних заходів щодо притягнення правопорушників до відповідальності; моніторинг, вивчення, аналіз та узагальнення ефективності запобіжних заходів).

Список використаних джерел

1. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Поняття і зміст спеціально-кримінологічного запобігання злочинам. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2016. № 2 (13). С. 98–108.

2. Кримінологія: навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Атіка, 2009. 312 с.

3. Ткаченко О. В. Кримінально-правові та кримінологічні заходи запобігання незаконній порубці або незаконному перевезенню, зберіганню, збуту лісу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Маріуполь, 2021. 20 с.

4. Поліцейська діяльність : підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ : ВД Дакор, 2021. 372 с.

Готін Олександр Миколайович,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ – СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ КОРУПЦІЙНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Протидія корупції взагалі та кримінальним корупційним правопорушенням зокрема може бути ефективною лише за умов існування функціонування взаємопов'язаних суб'єктів, кожний з яких виконує чітку функцію у системі протидії. Попередня державна система була спрямована не на запобігання корупції, усунення її чинників, а передбачала скоріш боротьбу з її окремим проявами, ґрунтувалася на репресивних методах. Тобто, процес протидії полягав у виявленні факту вчиненого або вже вчиненого службового злочину і реалізації максимально жорсткого покарання. З врахуванням необхідності реалізації такого принципу система протидії включала у себе Антикорупційне бюро ГУБОЗ МВС України), яке протидіяло

корупційним правопорушенням у системі правоохоронних органів; органів виконавчої влади та місцевого самоврядування; контролюючих органів; судових органів, пенітенціарної служби та в адвокатури), підрозділи, які протидіяли як економічній злочинності, так і злочинам у сфері службової діяльності (які також мали право складати протоколи про вчинення адміністративних корупційних правопорушень), підрозділи захисту економіки МВС України (які декілька разів змінювали свою назву, але за суттю залишалися економічною поліцією). У складі СБУ функціонувало Головне управління боротьби з корупцією та організованою злочинністю (яке практично забезпечувало протидію корупції високопосадовців та правоохоронців). З боку виконавчої гілки влади контроль за протидією корупції номінально забезпечував Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, хоча реальну координацію саме стосовно протидії корупції забезпечувала прокуратура, оскільки саме її слідчі здійснювали розслідування значної частини службових злочинів, а також до її функцій відносився нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю органів дізнання (до яких у той період були віднесені всі оперативні підрозділи правоохоронних органів), як здійснювали оперативний пошук ознак корупції та документували дії осіб, які вчинювали злочини у сфері службової діяльності (які практично тоді асоціювалися з корупцією).

Поступово держава прийшла до висновку, що шляхом виявлення, документування окремих фактів злочинів у сфері службової діяльності неможливо подолати корупцію, яка за змістом була набагато ширше та містила такі дії, які неможливо було зафіксувати та довести у межах кримінальних або оперативно-розшукових справ. Правоохоронні органи не мали змоги вплинути на чинники та умови корупції репресивними методами, сконцентрувавши свої зусилля практично на її окремих проявах, наслідках протиріч та прогалини у системі державного управління.

Держава, рухаючись по шляху демократичного розвитку, прийшла до розуміння необхідності розділити повноваження щодо протидії корупції між різними суб'єктами, а також «забрати» такі повноваження у суб'єктів, яким така діяльність була не притаманна. Слід зазначити, що відбувалася не лише зміна системи протидії корупції – паралельно здійснювався кардинальний «злам» всієї системи правоохоронних органів, який суттєво змінював як суб'єктів, які мали функцію виявлення, досудового розслідування корупційним кримінальним правопорушенням так і їх компетенцію, наприклад, органи прокуратури були позбавлені функції проведення досудового

розслідування (у рамках якого слідчі прокуратури раніш розслідували корупційні злочини, вчинені працівниками правоохоронних органів та судьями), а функція протидії кримінальним корупційним правопорушенням віднесена наразі до функцій правоохоронних органів, які раніше взагалі не існували навіть у вигляді правоохоронних органів з аналогічними функціями (Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань).

Розподіл компетенції між зазначеними суб'єктами здійснюється за формальними ознаками як самого правопорушення так і суб'єкта, який це правопорушення вчинює, внаслідок чого у процесі розподілу використовуються норми як кримінального так і кримінального процесуального кодексів України. Зокрема, відповідно примітки до ст. 45 КК України до корупційних кримінальних правопорушень віднесено кримінальні правопорушення передбачені ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені ст. 210, 354, 364, 364⁻¹, 365⁻², 368-369², кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366⁻², 366⁻³ КК України [1].

Ст. 216 КПК України (Підслідність) відносить компетенцію досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень до слідчих підрозділів правоохоронних органів, що у свою чергу обумовлює участь у їх виявленні та подальшому оперативному супроводженні розслідування також і оперативні підрозділи цих правоохоронних органів (або поєднання цих функцій у підрозділах детективів) [2].

Слідчі органи НП України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування [2]

Слідчі органи безпеки здійснюють досудове розслідування, і якщо під час розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 328, 329, 422 КК України, будуть встановлені кримінальні правопорушення, передбачені статтею 364 КК України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із кримінальними правопорушеннями, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів безпеки [2].

Детективи органів БЕБ України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 (якщо предметом кримінального правопорушення є бюджетне

відшкодування) та 364 КК України, за умови що розмір предмета такого кримінального правопорушення або завданої ним шкоди становить від п'ятисот до двох тисяч розмірів прожиткового мінімуму[2]

НАБУ спеціально створене для протидії корупції у вищих органах влади, внаслідок чого детективи НАБУ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191, 206⁻², 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 366⁻², 366⁻³, 368, 368⁻⁵, 369, 369⁻², 410 КК України. І хоча НАБУ має повноваження щодо протидії корупційним кримінальним правопорушенням, але його повноваження обмежуються чітким переліком суб'єктів цих правопорушень [2].

Що стосується ДБР, то до його підслідності віднесено як конкретні кримінальні правопорушення (військові кримінальні правопорушення, у тому числі і корупційні), так і кримінальні правопорушення, але за умови вчинення їх особами, що займають певні посади, визначені у ч. 4 ст. 216 КПК України [2].

Тому, з метою уникнення дублювання повноважень у протидії корупційній злочинності високопосадовців – законодавець виокремив підслідність, віднісши кримінальні правопорушення, що вчинюються судьями та працівниками правоохоронних органів – до компетенції органів досудового розслідування ДБР. ДБР здійснює досудове розслідування за всіма кримінальними правопорушеннями, що вчинюються зазначеними суб'єктами, у тому числі і корупційним кримінальним правопорушенням, але наприклад судді як суб'єкти вчинення окремих корупційних кримінальних правопорушень (наприклад, отримання неправомірної вигоди) – віднесені до об'єктів досудового розслідування НАБУ, а у випадку вчинення ним інших кримінальних правопорушень – до компетенції ДБР. Тобто, визначена у ст. 216 КПК України підслідність створює певний дисбаланс, відповідно якої не завжди наприклад судді не є об'єктом зацікавленості ДБР саме у частині вчення корупційних кримінальних правопорушень, оскільки частина з них віднесена до підслідності НАБУ.

Так само не всі корупційні кримінальні правопорушення вчинені працівниками НАБУ віднесені до підслідності ДБР, оскільки частина з них розслідуються детективами підрозділу внутрішнього контролю НАБУ. Що показово – оперативну роботу (зокрема виявлення фактів одержання неправомірної вигоди) що до працівників ДБР можуть проводити як працівники Управління внутрішнього контролю ДБР, так і детективи НАБУ в межах своєї компетенції, тобто виходить, що виявлення фактів корупційних кримінальних

правопорушень працівниками ДБР здійснюють детективи НАБУ (частково), а фактів корупційних кримінальних правопорушень працівниками НАБУ – здійснюють оперативні працівники ДБР.

Тобто, кардинальні зміни у системі протидії корупції обумовили і вибудовування нової державної запобігання та протидії корупції та її підсистеми – системи правоохоронних органів, до функцій яких віднесено виявлення осіб, які вчинюють (або готуються до вчинення) кримінальних корупційних правопорушень (оперативно-розшукова діяльність) та досудове розслідування вчинених кримінальних корупційних правопорушень, до якої входять ряд правоохоронних органів, що складаються з ряду підрозділів різних рівнів і являють собою специфічну й динамічну систему, що спрямована на протидію конкретним проявам корупції – кримінальним корупційним правопорушенням.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. №25-26. Ст.131.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року. *Голос України*. 2012. № 90-91 від 19.05.2012.